

144/2005. (III.31.) közgyűlési határozat 1. sz. melléklete

Szolnok Megyei Jogú Város Önkormányzatának Roma Integrációs Programjára, különös tekintettel a halmozottan hátrányos helyzetű rétegek életesélyének javítására

A Kormány a romák társadalmi integrációját elősegítő programjáról szóló 1021/2004.(III.18.) határozatában feladatul tűzte ki a cigány kisebbség társadalmi integrációjának elősegítését, életkörülményeik, társadalmi helyzetük javítását. E feladat megvalósítása szükségessé teszi, hogy Szolnok városa is rendelkezzen átfogó, tudományosan megalapozott Roma Integrációs Programmal.

1. A PROGRAM CÉLJA:

Szolnok városában élő cigány/roma lakosság társadalmi és gazdasági integrációja, a kisebbségi identitásuk megőrzéséhez szükséges feltételek egyidejű biztosítása. A lehető legszélesebb körű társadalmi konszenzus kiépítése és fenntartása.

2. A ROMA LAKOSSÁG TÁRSADALMI HELYZETE:

A magyarországi cigány/roma lakosság hátrányos életkörülményei, társadalmi helyzete közismert, részletesen kutatott, elemzett problémakör Magyarországon. A roma lakosság társadalmi mutatói lényegesen rosszabbak az országos átlagnál, nagy többségük él bizonytalan, kiszolgáltatott helyzetben, a létminimum alatt.

Az 1989-1990-es években megjelenő munkanélküliség tömegesen érintette a romákat, ők kerültek ki legnagyobb számban a munkaerőpiacról, és számukra a legnehezebb a piaci viszonyokhoz való alkalmazkodás.

A roma lakosság esetében az általános iskola elvégzése terén javultak az arányok, a középfokú, felsőfokú képesítések megszerzése tekintetében még mindig jelentős a lemaradás a nem roma lakossághoz képest.

A hazai cigány kisebbség hátrányos helyzete összetett. Társadalmilag hátrányos a helyzetük annyiban, amennyiben alacsony képzettségük, a családok nagysága, egészségi állapotuk, a velük szemben meglévő előítélet hátráltatja őket a társadalmi mobilitásban. Többségük az ország fejletlen infrastruktúrájú, gazdasági válság sújtotta régióiban, valamint kedvezőtlen helyzetű, az átlagosnál rosszabb életfeltételeket kínáló településeken él.

A kedvezőtlen tényezők kumulatív, összeadó hatása tovább súlyosbítja a roma lakosság helyzetét. Azok a roma családok, amelyeknek tagjai elveszítették a szerény megélhetést biztosító állásukat, nem tudják tovább fizetni a lakbért, a közüzemi díjakat, ezért egészségtelen lakásviszonyok közé kerülnek, vagy jogcím nélküli lakóvá válnak, egyre távolabb kerülve a közszolgáltatásoktól, az iskolától és bármilyen munkahely lehetőségtől. Egyre kirekesztettebbé válnak és a szegénységük fokozottabban, növekvő mértékben reprodukálja magát.

A romák helyzetét nem lehet leegyszerűsíteni, sem szegénységi problémává, sem kisebbségpolitikai kérdéssé. Esetükben a kirekesztődésnek meg vannak a sajátos jellemzői, amelyek nem csak a gazdasági folyamatokból, szociális hátrányokból, hanem az össztársadalmi értékítéletből, szemléletből következnek.

A cigány lakosság esetében a szociális ügyek kezelése és a kisebbségpolitikai intézkedések keveredése gyakran vezet a cigány kisebbség elkülönüléséhez, szegregációjához, a szociális problémáik etnicizálásához. A roma lakosság súlyos szociális problémáit az általános szociálpolitika keretében kell kezelni. Hosszú távon arra kell törekedni, hogy a szociális és kisebbségpolitikai kérdések világosan elkülönüljenek a roma kisebbséget érintő intézkedések során.

Nem engedhető meg továbbá annak a szemléletnek a felerősödése, amely a cigányságot teszi felelőssé az őket sújtó szegénységért, önhibájukra és másságukra hivatkozva. Ugyanakkor nem fogadható el az a szemlélet sem, amelyek a közösségek és az egyén felelősségét tagadva a cigányságot sújtó minden probléma miatt a többségi társadalmat teszi felelőssé.

Az elmúlt években jelentősen megerősödött a romák érdekérvényesítési és érdekképviseleti lehetősége, amelyben az Országos Cigány Önkormányzatnak, a helyi Cigány Kisebbségi Önkormányzatoknak és a civil szervezeteknek kiemelkedő szerepük van. Mint minden demokratizálódási folyamatban a romák képviseletét felvállaló szervezetek és egyének között is megjelent a versengés és a rivalizálás. A megosztottság a roma közösségeknek is árt. A nem egyszer személyeskedésig fajuló ellentétek egyfelől tovább növelik a romákkal szembeni előítéleteket, másfelől pedig gyakran előfordul, hogy a vitában megjelenő szervezeti vagy egyéni érdekek meggyengítik a közösségek érdekérvényesítési lehetőségét, a közös érdekképviselet "erejét", sikerességét.

Támogatásuk, együttműködésük nélkül nem valósíthatók meg a stratégiai célkitűzések, közreműködésükkel, részvételükkel azonban lehetővé válik a hosszú távú közös gondolkodás és cselekvés.

A felsoroltak jellemzőek Szolnok városában élő, cigány kisebbséghez tartozó lakosaira is.

3. A PROGRAM ALAPELVEI:

3.1. Társadalmi szolidaritás, méltányosság:

A szolidaritásnak valódi esélyegyenlőséget kínáló intézkedésekben kell megnyilvánulnia. A cigányok/romák erős és tartós szolidaritás nélkül nem képesek javítani a saját helyzetükön, a tudatosan felvállalt, tartós és pénzügyi eszközökkel is rendelkező szolidaritás lehet az alapja felelősségvállalásuk arányos növekedésének.

3.2. Partnerség, felelősségvállalás:

A többségi és kisebbségi csoportokban létező paternalista szemléletmódot tovább kell oldani, és meg kell teremteni annak valós feltételeit, hogy a cigány/roma társadalom, annak vezetői még inkább felelős és elsődleges alakítói lehessenek saját sorsuknak.

A program valamennyi területén be kell vonni a romákat és képviselőiket a közös gondolkodásba és cselekvésbe.

A cigányságot érintő intézkedések sikerének legfontosabb tényezője, hogy minden érintett szereplő elkötelezett legyen azok iránt.

Szubszidiaritás, decentralizáció, helyi szintű fejlesztés:

Az általános tendenciáknak megfelelően a cigány/roma lakosság helyzetének javítása terén a helyi szintű programoknak kell dominálniuk.

Az eddig döntően központi kezdeményezések csak akkor érhetik el a kívánt hatást - megfelelő állami finanszírozási háttérrel -, ha létrejön a programszerű gondolkodás és cselekvés igénye.

A városi Cigány Kisebbségi Önkormányzat, a roma civil szervezetek és az önkormányzat kapcsolatrendszerét szabályozottabbá kell tenni.

Biztosítani kell azon elv érvényesülését, hogy a helyi problémák megoldása elsődlegesen a helyi közösség érdeke, feladata és felelőssége legyen.

A helyi igényekre, szükségletekre tehát csak egy alulról építkező, a szubszidiaritás elve alapján működő intézményrendszer képes hatékonyan válaszolni.

3.4. A cigány/roma kultúra értékeinek megőrzése, átadása:

A kulturális sokszínűség Magyarország évszázados jellemzője. Tudatos és határozott szándék a kisebbségek kulturális autonómiájának kiteljesítése. Fontos, közös feladatunk a roma kultúra értékeinek megőrzése, a cigány nyelvek ápolása és mindezek átadása a jövő generációinak. E tevékenység nem korlátozódhat csak a cigány lakosságra.

A roma kultúra, de általában a cigány közösségi értékek megismertetése a többségi társadalommal jelentősen oldhatja a társadalom egyes csoportjaiban meglévő előítéletességet, növelheti a társadalmi szolidaritás és tolerancia szintjét.

3.5. Emberi jogok tiszteletben tartása, a hátrányos megkülönböztetés tilalma:

Az emberi jogok tiszteletben tartása és tiszteletben tartatása terén az állam hosszú távon is elsődleges felelősséggel bír.

3.6. Nyilvánosság, átláthatóság:

A roma lakosság társadalmi integrációja, illetve az ahhoz kötődő programok és projektek csak a teljes átláthatóság és nyilvánosság elveivel összhangban folyhatnak. Ebben kiemelkedő szerepe van és lesz az írott és elektronikus sajtónak és a modern információs társadalom más eszközeinek. Fontos, hogy e területen is egyre több, jól képzett, roma származású, a cigányság tradícióit, kultúráját értő és ismerő szakember kapcsolódjék a munkába.

3.7. Komplexitás, programharmonizáció:

A roma lakosság differenciált, összetett problémáinak kezelése komplex, több dimenziós megközelítést igényel. Ennek megfelelően komplex jellegű, összehangolt intézkedések szükségesek.

3.8. A programok folyamatos fenntarthatóságának finanszírozási garanciája:

A programok eredményes megvalósítása és továbbfejlesztése érdekében - a város mindenkori éves költségvetési kondíciója függvényében - az önkormányzati támogatás, illetve az önkormányzati támogatásnak "önrészként, önerőként" való hasznosítása mellett a pályázati lehetőségek maximális kihasználása.

4./ A PROGRAM ÁLTALÁNOS CÉLJAINAK MEGVALÓSÍTÁSA ÉRDEKÉBEN AZ ALÁBBI PRIORITÁSOK KERÜLNEK MEGHATÁROZÁSRA:

4.1. Jogegyenlőség érvényesítése:

Az emberi jogok érvényesülését az Alkotmány deklarálja. Ezen túlmenően hazánk nemzetközi kötelezettségvállalásai is erre kötelezik az állami, társadalmi szervezeteket éppúgy, mint a magánszemélyeket.

Felértékelődtek a kisebbségek jogai, amelyet jól tükröz az a jogalkotási folyamat, amely átfogja az életviszonyok széles területeit.

A törvénykezés azonban önmagában nem jelent gyógyírt mindazokra a társadalmi problémákra, amelyek a történelmi múltba nyúlnak vissza.

A jogalkotás egyfajta deklaráció, elhatározás, amely a korábbiakhoz képest új értékrend, - ha úgy tetszik - európai értékrend kialakítását szolgálja.

Ehhez az átalakuláshoz olyan jelentős módosulásokat szükséges elérni, amelyek a korábbi előítéletek, sztereotípiák ellenére lehetővé teszik a kisebbségi kérdésekhez történő újszerű viszonyulást. Ezzel együtt a kisebbségi jogok érvényesülése nem sértheti a többségi jogok érvényesítését.

Napjaink egyik aktuális kérdése, hogy hogyan és miképpen lehetséges a cigány kisebbség helyzetén oly módon változtatni, hogy az a magyar társadalomba integrálódva, a társadalom széles rétegei által elismerten élhesse a sajátos kultúrájának, értékeinek megfelelő életet.

Ez olyan komplex feladatrendszer, amelynek megoldásához társadalmi összefogásra van szükség.

Kiemelt prioritások:

- olyan összetett kommunikációs eszközrendszer kidolgozása és működtetése szükséges, amely segíti a megismerést és az elfogadást a "hatóságok" (oktatási intézmények, munkaadók, közigazgatási és igazságszolgáltatási szervek) érintett dolgozói, illetve a romák között,
- szükséges rendszeres tanácsadó és jogsegély szolgáltatás beindítása és működtetése a városban, melyet célszerű a Kisebbségi Jogvédő Egyesület szakmai potenciájával is összehangolni a párhuzamosság elkerülése érdekében,
- Szolnok Megyei Jogú Város Közgyűlésének az oktatás, a kultúra, a szociális- és egészségügy, a sport, a foglalkoztatás, a közbiztonság ügyeivel foglalkozó bizottságaiba cigány/roma - külső tag - delegálása a Jogegyenlőség Érvényesítése Munkabizottság ajánlása alapján,
- szakmai fórumok megszervezése,
- konfliktus megelőző jelzőrendszer működtetése,
- a közalkalmazottak, közszolgáltatásban dolgozók képzésébe, továbbképzésébe a hátrányos megkülönböztetés felismerését és kezelését, az esélyegyenlőségre vonatkozó, az előítélet-mentes kommunikáció fejlesztésének beépítése,
- közszolgálati és elektronikus médiában történő szereplés.

4.2. Életminőség javítása, közösségi szocializáció:

A „Helyzetfeltárás” című anyag nagyon helyesen rámutat arra, ahhoz, hogy a telepi körülmények között élő roma lakosság életkörülményei érdemben megváltozhassanak és beindulhassanak a minőségi élet megteremtését elősegítő programok, a lakhatási körülményeik minél előbbi normalizálására van szükség.

Az önkormányzat elsődleges feladatának kell tekinteni az úthálózat kiépítését, a leromlott lakások felújítását, a fertőzésveszélyes területek szeméttől való megtisztítását, mely munkálatokba a Cigány Kisebbségi Önkormányzatot tevélegesen be kell vonni.

A városban élő roma lakosság körében magas a szociális bérlakást igénylők száma, ennek csökkentése érdekében a három vagy ennél több gyermekes családok részére új családi házak építéséhez az önkormányzat részéről lehetőség szerint ingyenes telkek biztosítása szükséges, ezzel lehetőséget adva a szociálpolitika kedvezmény igénybe vételére. Ugyanakkor a rászoruló családok részére - tekintettel a mindenkor hatályos helyi és központi szabályozás rendelkezéseire - soron kívül juttasson szociális bérlakást, akik a jogszabályi feltételeknek megfelelnek.

Kiemelt prioritások:

- telepek, telepszerű lakókörnyezet rehabilitációja, felszámolása, finanszírozási feltételrendszere,
- romák egészségi állapotáról felmérés készítése,
- az egészségmegőrzés és a népegészségügyi szempontból is fontos prevenció,- helyi szintű együttműködés,
- hátrányos helyzetű roma fiatalok sportolási és táboroztatási lehetőségei, játszóterek kialakítása,
- szociális térkép elkészítése a város lakosságára vonatkozóan, különös tekintettel a telepek lakóira.

4.3. Oktatás, képzés:

A foglalkoztatás a képzés és az életminőség javítása szervesen összefügg, ezért olyan programok szükségesek, ahol a fent említett területek együttesen fejlődhetnek. Szükség van a minél szélesebb körű partnerség kialakítására a hosszú távú stratégiák megvalósítása érdekében.

Nehezítő körülményként merült fel, hogy a megyében nagy számú romákkal foglalkozó civil szervezet van bejegyezve, számos szervezet azonban nem működőképes a személyi és szakmai, valamint tárgyi feltételek hiánya miatt. A nem működőképes szervezeteket szinte lehetetlen újraéleszteni, a meglévő szervezetek megerősítésére van szükség.

Az anti-diszkriminációs és konfliktuskezelési képzés szükségességét illetően a Romaügyi Integrációs Munkabizottság tagjai egyetértettek.

A megyében már működik egy Roma Anti-diszkriminációs Szolgálat, mely munkaprogramjának jobb megismerése kiemelten szükséges.

A munkaerőpiaci esélynövelés hatékonyabb eszköze a képzettség, a szakképzettség, az általános és szakirányú műveltség növelése és ezáltal a munkavállalók helyzetbehozása. Ez leghatékonyabban az iskolarendszerű oktatás, valamint az iskolarendszeren kívüli szakképzés eszközrendszerének kihasználásával lehetséges. Mindehhez még

hozzájárul a halmozottan hátrányos helyzetű, különös tekintettel a cigányság sajátos helyzetében lévő munkavállalók képzése, oktatása, speciális technikákat igénylő megvalósítása.

Ennek érdekében az alábbi feladatokat célszerű realizálni:

- a cigány származású munkavállalókkal, állampolgárokkal közvetlenül kapcsolatot tartók képzése,
- a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Pedagógiai Intézet által akkreditált romológiai képzésre az oktatási intézmények tanárainak, a köztisztviselői, közalkalmazotti, valamint a szociális szférában dolgozók beiskolázása,
- a 8 osztályt el nem végzett személyek motiválása az általános iskolai tanulmányaik befejezésére, valamint az ezt követő első szakma megszerzésére, ezek megvalósításához pályázat útján forrás biztosítása,
- központi, valamint uniós pályázati forrásokból a cigány származású munkavállalókat alkalmazó vállalkozások támogatása, a szakmai gyakorlatot biztosító cégek ösztönzésére,
- roma ösztöndíj alapítása Szolnok Megyei Jogú Város területén állandó lakhellyel rendelkező roma tanulók számára,
- felvételi előkészítők szervezése a felsőoktatásban továbbtanulni szándékozó cigány/roma fiatalok számára,
- valamennyi közoktatási intézményben cigány/roma származású szociális munkást, pedagógiai asszisztent vagy szabadidő szervezőt kell alkalmazni, akik közvetlenül is segíthetik a tanulni vágyó fiatalokat,
- el kell érni, hogy a közoktatási intézményekben alkalmazzanak magukat cigánynak valló pedagógusokat, nevelőtanárokat, szakokat, akár anyagi támogatással megerősítve,
- valamennyi közoktatási intézményben meg kell szervezni a cigány/roma népismeret oktatását,
- oktatási intézmények, illetve fenntartók által a cigány/roma gyermekek integrációja érdekében az integrációs normatíva igénybevétele,
- a hátrányos helyzetű, különösen a roma tanulók iskolai sikeressége érdekében a tanórán kívüli programok elterjesztése, fejlesztése,
- oktatási diszkrimináció visszaszorítása érdekében a jelzőrendszer kiépítése és működtetése,
- roma gyermek és ifjúsági korosztályok társadalmi integrációjával foglalkozó szakemberek képzése,

4.4. Foglalkoztatás:

A városban élő cigány/roma származású munkanélküliek egyik kitörési pontja a munkaerő-piaci helyzet javulásától, a minél nagyobb arányú foglalkoztatástól remélhető, mely nagyban befolyásolja a gyermekek iskoláztatását és az ebből eredő jövőben szociális és anyagi körülmények tartós javulását.

A családok biztonságának fokozása érdekében fontos feladat, hogy az átmeneti foglalkoztatást biztosító közhasznú, közcélú és közmunkákat minél nagyobb arányban váltsa fel normál piaci álláshelyek feltárása, megteremtése.

Az Európai Unió irányelveivel összhangban a fő célkitűzések az alábbiak:

I. Foglalkoztathatóság növelése

- képzettségi szint növelése,
- állapotjavítás és az elért eredmények megtartásának segítése,
- piacképes ismeretek elsajátítása.

II. Esélyegyenlőség biztosítása

III. Foglalkoztatottsági szint emelése

- inaktív bevonása,
- normál munkahelyek feltárása, teremtése,
- romák vállalkozóvá válásának elősegítése,
- a cigány vállalkozók foglalkoztatás bővítésének javítása.

Kiemelt prioritások:

- a JNSZ Megyei Munkaügyi Központ Szolnoki Kirendeltsége a Szolnok Cigány Kisebbségi Önkormányzat, a "Munkalehetőség a Jövőért" Szolnok Kht. és más társadalmi szervezetek együttműködésével a romák foglalkoztatására irányuló programok megvalósítása,
- vizsgálni kell, hogy a közmunka és a közhasznú programok milyen mértékben járulnak hozzá a tartósan munkanélküli, hátrányos helyzetű romák foglalkoztatási helyzetének javításához,
- vizsgálni kell továbbá, hogy a szervezett foglalkoztatást elősegítő, képzési, munkaerőpiaci képzési programokat befejezők körében milyen mértékű a munkaerőpiacon elhelyezkedettek aránya,
- e vizsgálatok eredményei a munkanélküliség kezeléséről szóló - évenként megtárgyalásra kerülő - közgyűlési anyag részét képezik,
- figyelemmel kell kísérni a romák elsődleges munkaerőpiaci részvételét célzó komplex képzési, foglalkoztatási, a kistérségi fejlesztéssel összhangban álló programot tartalmazó pályázatok megjelenését.

4.5. Informatika, kultúra, kommunikáció:

A cigány/roma kultúra a magyarországi nemzeti kulturális értékek része. A másságából adódó kulturális sokszínűsége a tánc, az ének a folklór, a zene területén jelenik meg leginkább.

Fontos feladat, hogy gyermekeink megismerjék a cigányság ősi kultúrkincseit, a még meglévő cigány hagyományokat. Fontos a cigány fiatalságnak kisebbségi öntudata vállalása a többségi társadalomba történő mielőbbi integrálódásuk, miközben őrzik saját kultúrájukat, hagyományait. Fontos, hogy a cigány kultúrát minél szélesebb körben megismertessük a többségi társadalommal.

A cigányság rendkívül heterogén csoport. Az egyes európai országokban élő cigány csoportok között meglehetősen nagy különbség van, s természetesen a magyarországi cigányok is rétegzett, változatos képet mutató kisebbség. Nagy különbségek tapasztalhatóak a foglalkozás, az iskolázottság, a várható élettartam és a jövedelem tekintetében, éppen ugyanúgy, mint a többségi, nem cigány társadalom körében. Nemcsak a szociológiai mutatók terén, hanem a nyelvi, a vallási, a népzenei megoszlást tekintve is igen változatos a kép, mely még inkább indokoltá teszi, hogy óvatosan fogalmazzunk akkor, amikor a cigányságról általában, vagy a hátrányokról, lemaradásról beszélünk.

Megkockáztatható, hogy a vizsgált csoport tagjainak szinte egyetlen közös jellemzője, hogy a cigány címkét viselik. A szociális programok, a civil kezdeményezések sora - a profizmus, illetve a jó szándék ellenére is - óhatatlanul újra erősítik a cigány kategóriát és ragasztanak e címkehez olyan negatív tudattartalmakat mint szegénység, rossz egészségügyi helyzet, munkanélküliség, tanulatlanság. A cigányságot felzárkóztatni igyekvő kezdeményezések - azáltal, hogy nevesítik célcsoportjukat -, s nem a modern társadalom fejlődése nyomán előtérbe került esélyegyenlőség fogalmával dolgoznak, maguk terelik etnikai síkra a végeredményben szociális kérdéseket.

Mi hát akkor a megoldás? Hogyan képzelhető el a magyarországi cigányság társadalmi integrációja anélkül, hogy a csoport tagja - akarata ellenére - elveszítsék cigány azonosságukat?

A válasz az információban rejlik, a csoportok közti kommunikáció élénkülésében, az állampolgárok tudásának növekedésében. A kultúrának döntő szerepe van a társadalmi integráció segítésében, ám közel sem valamiféle normatív módon. Súlyos hiba lenne számon kérni bármely kisebbségi csoporttól a többségi normákhoz való igazodást, tekintve, hogy a többségi normák is sokfélék.

A kultúra nem statikus, hanem - minthogy azt az állandóan változó ember hordozza - dinamikus, mozgásban lévő dolog, mely át meg átszövi az élet minden részét. Ahogyan a társadalom is több és más entitás, mint az egyének összessége, a kultúrát sem csak az egyes ember hordozza, hanem az egyének közötti *kommunikáció* által válik meghatározottá. A kommunikáció kulcsa pedig az *információ*.

A magyarországi cigányság információs társadalomba való integrálásának lényeges eleme az információ. Tudás, ismeret, képesség átadása mind a többségi, mind pedig a kisebbségi ember számára, minden lehető csatornán. Ezek között kiemelt szerepet játszik az új elektronikus médium: az Internet, illetve a hagyományos oktatás újragondott formája.

Az *oktatásnak* és demokratikus nevelésnek mint a probléma megoldásának kulturális vetületének elsősorban az *interkulturális oktatás*ban kell megjelennie. Fontos, hogy cigány és nem cigány, mozgássérült, nevelőotthonban élő, vallásos és ateista diák együtt járjon iskolába, egy padban üljön.

Fontos az interkulturális: az igen vegyes összetételű csoportokban élő diákok személyesen tapasztalják meg a másik etnikai csoporthoz tartozó diák személyét, s emberi kapcsolataikat saját szimpátiáik alapján, nem pedig a nemzetiségi törésvonalak mentén alakítják. A különböző társadalmi csoportok közötti tolerancia és szolidaritás növelésének leghatékonyabb (és hosszú távon maradandó) módja az egyes csoportok életmódjának, kultúrájának objektív megismertetése - lehetőleg minél korábban, iskolás korban.

Az állami, a civil, a vállalkozói szféra, vagy az egyháznak növelnie kell részvételét e területen, ám ezt olyan módon kell tennie, hogy a demokratikus viszonyokat erősítse, s a társadalom tagjai számára magától értetődővé tegye.

Nem a cigány kultúra eltérő voltában kell tehát keresnünk a problémák okát, hanem a társadalomban, annak szerkezetében, a társadalmat alkotó csoportok közötti kommunikáció és információáramlás élénkségében. Ez ugyan sokkal kényelmetlenebb, de jó irányú társadalmi változásokat generál, melyek haszonélvezője lesznek a többségi társadalom tagjai is.

Kiemelt prioritások:

- a városban a cigány/roma kultúra értékeinek és emlékeinek felmérése, megfelelő védelme,
- cigány/roma kulturális és nyelvi értékeket megjelenítő katalógusok támogatása, digitális rendszerbe történő rögzítése,
- a "Roma Közösségi Ház" létrehozásával és működtetésével összefüggő jogi és pénzügyi feltételek kidolgozása,
- cigány/roma írott sajtó terjesztése, bővítése: a sajtó és a média által minél több információ jusson el a lakossághoz a roma programokat érintően, több pozitív példa és gyakorlat bemutatása.

5. ÉRTÉKELÉS:

A Roma Integrációs Program, valamint a Romaügyi Integrációs Munkabizottság által végzett tevékenység évenkénti értékelése.

A Cselekvési Program megvalósítása során elért eredmények ismertetése az érintettekkel.